

Рецензия

от

Проф. д-р Димитър Богданов Масларов, д.м.н.
Началник на Клиника по нервни болести,
Университетска Първа МБАЛ „Св. Йоан Кръстител“ – София
Медицински Университет – София
Медицински колеж „Йорданка Филаретова“

на дисертационен труд на тема:

**„ПРОГНОСТИЧНИ МАРКЕРИ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА АФАЗИЯТА СЛЕД
ОСТЪР ИСХЕМИЧЕН ИНСУЛТ“**

за присъждане на образователно-научна степен „Доктор“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1.

Медицина и научна специалност „Неврология“,

на д-р Радина Светлозарова Фучиджиева, докторант редовна форма на обучение в докторска програма „Неврология“ (03.01.19) професионално направление 7.1. Медицина, зачислена със заповед № Р-109-255/01. 08. 2019г. в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна с научен ръководител: проф. д-р Силва Петева Андонова-Атанасова, д.м.н.

С решение на Председателя на Научното жури и съгласно Заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-485/ 18.11.2021 г. съм определен за външен член на Научното жури, по силата на което представям настоящата рецензия.

Рецензията е изготвена съгласно Закона за развитие на академичния състав (ЗРАС), Правилника за приложение на ЗРАС (ПРЗРАС) и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна.

Обучение и кариерно развитие

Д-р Радина Светлозарова Фучиджиева е родена през 1989г. в гр. Варна. Завършва средно образование в СОУЕЕ „Св. Константин-Кирил Философ“ гр. Русе с профил английски и руски език. Медицина завършва през 2014г. в МУ

„Проф. Д-р Параскев Стоянов" - Варна. След завършването си започва работа в Отделение по обща и съдова неврология в МБАЛ – Русе.

От ноември 2015г. работи във Втора клиника по нервни болести с отделение за интензивно лечение на неврологичните болести. През март 2017г. след конкурс е назначена за редовен асистент към Катедрата по нервни болести и невронауки. Води упражнения по нервни болести на студенти по медицина и дентална медицина – англоезично обучение, акушерки и медицински сестри.

През 2019г. след конкурс е зачислена като редовен докторант към Катедрата по нервни болести и невронауки, с тема на дисертационния труд „Прогностични маркери за възстановяване на афазията след остър исхемичен инсулт“.

През 07.2020г. придобива специалност „Нервни болести“. От 12. 2021г. започва обучение за ВСД – „Електроенцефалография“.

Член на Български лекарски съюз, Българско дружество по неврология, Член на комисията по качество към факултет Медицина при МУ - Варна.

Д-р Радина Фучиджиева има интереси в областта на интензивното лечение на неврологичните заболявания, епилепсията, демиелинизиращите и възпалителните заболявания на нервната система. Редовно взема активно участие в международни, национални и регионални конгреси, симпозиуми и форуми. През 2016г. участва в международен проект ESO-EAST SUNEP, с насочено обучение на медицинските сестри за работа в отделения за лечение на острите мозъчни инсулти. Провела е обучение „Здравословен начин на живот и превенция на мозъчен инсулт“ в Дубровник, Хърватска през 2017г. Участвала е в няколко международни срещи на SITS, SAFE, ANGELS.

Владее английски и руски език.

Актуалност на дисертационния труд

Предоставеният ми за рецензия труд е структуриран съгласно възприетите у нас стандарти на дисертация за получаване на ОНС „Доктор“.

Разработен е на 156 стандартни страници, структуриран както следва: въведение - 2 стр., литературен обзор – 47 стр., цел, задачи и хипотези – 2 стр., материал и методи - 4 стр., собствени резултати - 39 стр., обсъждане на

резултатите - 7 стр., заключение - 6 стр., изводи - 1 стр., приноси - 1 стр., библиография - 28 стр., приложения - 11 стр. и списък на публикациите, свързани с дисертационния труд – 1 стр. Онагледен е с 3 таблици, 55 фигури и 5 приложения. Библиографията съдържа 291 литературни източници, от които 12 на кирилица и 279 на латиница.

Литературен обзор

В литературния обзор са описани рисковите фактори за исхемичен мозъчен инсулт и свързаната с него афазия, разпространение, класификация, фактори за възстановяване, скали за оценка и методи на лечение на исхемичния мозъчен инсулт, както и качество на живот при пациентите с афазия. Представената от д-р Фучиджиева информация относно възстановяването на афазията при болни с остър исхемичен инсулт е съвременна, всеобхватна и значима. Литературният обзор завършва с изводи, които подкрепят необходимостта от изследване на афазията след остър исхемичен инсулт и проследяването ѝ в динамика. Проблематиката и съдържанието на труда са дисертабилни и представляват интерес, не само за лекари невролози, но и за по-широк кръг от специалисти в областта на неврорехабилитацията, логопедията и психиатрията.

Цел, задачи и хипотеза

Целите на дисертационния труд са две:

1. Сравнително проучване на афатичните нарушения при пациенти с остър исхемичен инсулт с или без венозна тромбоза.
2. Определяне на прогностични маркери за възстановяване на афазията при двете групи.

За постигане на определените цели са дефинирани 6 задачи.

Хипотезите са правилно формулирани въз основа на поставените цели и задачи.

Материал и методи

Извършено е проучване, което включва общо 67 изследвани лица - 17 пациенти с исхемичен инсулт, на които е проведена интравенозна тромболиза (клинична група) и 50 пациенти с исхемичен инсулт без тромболиза (контролна група). За изпълнение на целите на проучването са приложени клинични и невроизобразяващи методи на изследване, специфични скали: NIHSS, ART, AHS, ASPECTS, както и анкета (Приложение 5).

Използвани са съвременни статистически методи за анализ на получените данни.

Резултатите са онагледени изчерпателно в 3 таблици и 55 фигури с подробно описание на изследваните параметри. Те са групирани в 6 раздела, отразяващи демографските и клинични характеристики на изследваните лица, проследяване в динамика на възстановяването на афазията сред пациентите, лекувани с венозна тромболиза и тези, лекувани с консервативна терапия, установените корелационни зависимости между отделните социодемографски, клинични и невроизобразяващи фактори, както и профил на пациента за изхода от заболяването. Включени са резултати от комплексното изследване на всички 67 пациенти с остър исхемичен инсулт в територията на лява средномозъчна артерия, хоспитализирани в Първа и Втора клиника по нервни болести при УМБАЛ „Св. Марина“ ЕАД гр. Варна за периода 01.2020г.-07.2021г. Анализирани са корелационните зависимости с някои клинични, невроизобразяващи и социодемографски показатели (по анкетна карта), проследени и на 3-тия месец от началото на заболяването. Установени са рисковите фактори за възникване на исхемичен инсулт и афазия, като е потвърдена важната роля на интравенозната тромболиза по отношение на двигателното и говорното възстановяване.

Собствени резултати и обсъждане

Резултатите дават представа за значимостта на афазията след исхемичен мозъчен инсулт. Установените корелационни зависимости позволяват да бъдат използвани в ранната оценка на тежестта и прогнозата за изхода от заболяването, както и за оптимизиране на терапевтичните подходи при болните с остър хемисферен исхемичен мозъчен инсулт. Установена е значима разлика по отношение на възраст и пол сред изследвания контингент, като при жените

инсулта е настъпил в значително по-късна възраст, а мъжкият пол носи 1.58 пъти по-висок риск от тромботичен мозъчен инсулт. Наличието на хронична вертебро-базиларна недостатъчност е с 6.6 пъти по-голям риск за развитието на исхемичен инсулт.

Изводи и приноси

Съгласен съм с направените от д-р Фучиджиева изводи.

Посочените седем приноси са с оригинален и потвърдителен характер.

- *С оригинален характер:*

1. За първи у нас е извършен е подробен анализ на литературните данни по отношение на ролята на проведеното лечение с интравенозна тромболиза при пациенти с исхемичен мозъчен инсулт в територията на лява средна мозъчна артерия и възстановяването на афазията.
2. За първи път у нас са проследени в динамика степента на възстановяване на двигателния дефицит и афазията при пациенти с исхемичен мозъчен инсулт до третия месец от началото на заболяването.
3. За първи път у нас е проведен сравнителен анализа на степента на възстановяване на двигателния дефицит и афазията при пациенти с проведена венозна тромболиза и при такива без проведено специфично лечение.

- *С потвърдителен характер:*

1. Изведени са рискови фактори, които биха могли да окажат влияние върху изхода от лечението с тромболиза по отношение на възстановяването на афазията.
2. Определен е профил на пациента за благоприятно възстановяване на афазията при лечение с интравенозна тромболиза сред пациентите с исхемичен мозъчен инсулт.

3. Определен е профил на пациента с рискови фактори, предразполагащи за по-тежко изразена афазия сред пациентите с исхемичен мозъчен инсулт.
4. Доказана е ролята на скалите: ART, AHS, ASPECT и NIHSS, като надеждни инструменти за оценка на афазията и прогнозата от лечението с интравенозна тромболиза.

По темата на дисертацията докторантката е публикувала три научни публикации, в 2 от които е първи автор. Изнесени са и 6 научни съобщения (постери), от които 3 на национални конгреси и 3 на международни. Публикациите са от периода 2019г - 2021г. Научната активност през периода на изготвяне на дисертационния труд е съобразена с нормативните изисквания. Не са представени данни за цитации.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният за рецензиране дисертационен труд представлява собствена разработка на автора, която се характеризира с оригиналност, изчерпателност и прецизност. Изведените резултати са с приносен характер за практическата неврология.

Докторантът д-р Радина Фучиджиева притежава необходимите теоретични познания и професионални умения по неврология, както и способност за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Въз основа на гореизложеното, давам своята положителна оценка на представения дисертационен труд и предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ на д-р Радина Светлозарова Фучиджиева – редовен докторант към Катедрата по Нервни болести и невронауки на Факултет по медицина при Медицински университет-Варна.

25. 01. 2022 г.
гр. София

Рецензент:
Проф. д-р Димитър Масларов, дмн